

Järvsta

En enda av Gästriklands runstenar står fortfarande på ursprunglig plats. Det är Järvstastenen sydost om Gävle. Inskriften är från 1000-talet och signerad av den produktive och skicklige ristaren Åsmund, som förövrigt utfört ytterligare två runstenar i samma socken.

Runor

ÞINÞYIA NYNÞYIÞYR : NYÞYR ÞIA BRNÞR IÞIA :
 RITN RITÞ YTHIF ÞIFÞ * IÞYIA ÞINÞYNDÞT * ÞYNDR HIF *
 YNÞ * IÞYIÞI * ÞÞYIÞYNDYNY YNÞYIA IF ÞYNDÞTR *
 YÞYI HNT * YÞYIÞYI * RNÞÞA RITÞIA ÞI HÞT IÞYNDÞT

Translitterering

þiupkiar ukuplaifr : ukarl þær bruþr alir : litu rita stain
 þino * abtir þiupmunt * faur sin * kup hialbi honsalukups
 muþir in osmuntr * kara sun * markapi * runor ritar þa
 sat aimunt

Normalisering

þiudgæiRR ok GuðlæifR ok Karl þæiR brøðr allIR letu retta stæin þenna æftiR þiudmund, faður sinn. Guð hialpi hans salu ok Guðs moðiR. En Asmundr Kara sun markaði runaR rettaR. þa(?) sat(?) Æimundr(?).

Översättning

Tjudger och Gudlev och Karl, alla dessa bröder, lät resa denna sten efter Tjudmund, sin fader. Gud och Guds moder hjälpe hans själ. Åsmund, Kåres son, ristade rätta runor. - Då satt Emund (?).

Publicerad: Gästriklands runinskrifter nr 11.

Runstenen är rest i sydöstra kanten av ett vikingatida gravfält. Det består idag av 5 rösen och 30 runda stensättningar men har tidigare varit betydligt större. Vid arkeologiska utgrävningar har det visat sig att flera av gravarna är från ungefär samma tid som runstenen. Vi har här ett exempel på att en kristen runsten med kors och förbön för den dödes själ kunnat resas i anslutning till samtida gravar av förkristen typ.

Inskriftens avslutning har vållat åtskilligt huvudbry. En tolkning som bl.a. förespråkats av en av 1900-talets främsta runologer, Otto von Friesen, är att orden skall uppfattas som då satt Emund, med innebörden 'då var Emund kung (i Uppsala)'. Ristningen skulle alltså vara från kung Emund den gamles tid. Han dog sannolikt omkring 1060. Om detta vore riktigt hade vi här en unik datering av inskriften. Förslaget är fantasifullt och har mött åtskillig kritik. Det har dock varit svårt att finna alternativa tolkningar som är språkligt tillfredsställande. En annan uppfattning är att slutorden skulle innebära stenen rests även till minne av Emund. Debatten om denna svårtolkade runföljd lär fortsätta.

Inskriften är signerad runristaren Åsmund. För att beskriva sitt arbete med ristningen använder han här liksom i flera andra fall ordet marka, alltså egentligen märka. Detta ordval är för övrigt inte så vanligt, men vi känner namnet på några ristare från Hälsingland och Medelpad som också använt detta ord. En vanligt drag hos Åsmund är att han inte upprepar en runa om efterföljande ord börjar med samma runa som det föregående ordet slutar med. I denna inskrift finns fem exempel på detta. Ett annat drag som är typiskt för Åsmund är att han använder o-runan, den så kallade åsrunan, för nasalerat a, alltså ett a som uttalas genom näsan. Man kan också lägga märke till att Åsmund vid ett par tillfällen använder sig av linjer i rundjurets kropp som huvudstav. En egenhet för den här inskriften är att alla tre b-runorna är spegelvända.

Järvstastenen tilldrog sig tidigt runforskarnas intresse och undersöktes redan 1611 av Johannes Bureus som också ritade av stenen. Den finns omnämnd i Rannsakingarna efter antikviteter från 1684. Platsen granskades 1763 av Nils Reinhold Brocman i

VÄLJ RUNSTEN:

Välj en länk

VÄLJ LANDSKAP:

Landskap:

Så hittar du dit:

Klicka på länken nedan till Eniros karttjänst.

Eniro.se

Tillgänglighet:

Den som sitter i rullstol kan komma fram till runstenen. Kortare sträckor kan man dock behöva ta sig fram på grusgångar eller över plan gräsmatta.

Foto: Bengt A Lundberg

anslutning till sin resa till Hälsingland. Med sig hade han ritaren Olof Rehn som gjorde en teckning av både gravfältet och runsten.

Riksantikvarieämbetet Telefon: 08
-5191 8000 **Här finns vi**
E-post:

Se även:

[Översätta runor](#) - Om translitterering, normalisering och översättning av runor.

[FMIS Fornsök](#) - Läs mer om denna runsten i Fornsök.

Till Dalarna och Gästrikland

riksant@raa.se Webbredaktionen: redaktionen@raa.se | [Om webbplatsen](#)